

VÝCHOZÍ PODMÍNKY PRO BEZPEČNOST NAŠEHO STÁTU

Různým způsobem a odlišně organizované ozbrojené síly jsou nedílnou součástí každé společensko-ekonomické formace. Se vznikem států dochází k jejich cílevědomému přebudování do armád s pevnými organizačními strukturami, pravidly a řády. Jejich hlavním úkolem se především stává povinnost zabezpečit násilnými prostředky - ozbrojenou silou - prosazování ať obranných či útočných cílů vedení daného státu či koalice. Vedle této své hlavní funkce se armády postupně staly symbolem a hlavním garantem státní samostatnosti a celistvosti.

K největšímu rozmachu armád došlo po druhé světové válce, zejména po vytvoření dvou proti sobě stojících politickovojských bloků - NATO a Varšavské smlouvy. V jejich celkovém zaměření především na začátku převládaly v podstatě dvě základní tendence: snaha po rozšíření přinejmenším sféry svého vlivu a vedle

toho úsilí, jak v tom protivníkovi zabránit. Bez ohledu u koho ta nebo ona tendence převládala, vedla tato v podstatě konfrontační politika postupně až k nekontrolovatelným a u států Varšavské smlouvy dokonce ekonomicky nezvládnutelným závodům ve zbrojení, ke zvyšování početních stavů armád, budování vysoce nákladného a přitom bohudík nevyužitého bojového potenciálu a ke komplexní přípravě států na totální válku k likvidaci protivníka.

Se zánikem Varšavské smlouvy a ukončením tak bipolarity, která do té doby jednoznačně určovala vývoj zejména ve středoevropských a východoevropských státech, se objevily a stále přetrvávají názory, že nebezpečí ozbrojené konfrontace patří definitivně minulosti. Odtud byl již jen krok k všeobecným závěrům, že armáda je v soudobých podmínkách zbytečná, v lepším případě, že je třeba alespoň rozhodným způsobem omezit její počty.

V podstatě stejné názory je slyšet také u nás. Dokonce zaznívají z míst, která za bezpečnost státu nesou různou míru odpovědnosti. Nejčastějšími důvody, které se v souvislosti s těmito tendencemi uvádějí, jsou:

- naše armáda jako celek nikdy nebojovala,
- žádné nebezpečí nám v současné době nehrozí,
- položku rozpočtu na armádu lze využít účelněji.

Pokud jde o skutečnost, že **armáda jako celek nikdy nebojovala**, není to její vina. Každá armáda, a tedy i naše, je součástí dané společnosti, daného státu. Jako taková je podřízena vedení státu a ozbrojenou silou plní jím stanovené úkoly. Podle potřeby může v míru provádět ve prospěch společnosti také další činnosti. K naplnění všech svých úkolů, zejména ozbrojenou silou, potřebuje podporu také dalších oblastí - resortů společnosti. Patří mezi ně především průmysl, zemědělsko-průmyslový komplex, doprava, spoje, finance apod. Bez jejich vysoce cíleně řízené koordinované spolupráce již v míru, hlavně však za války, není armáda schopna stanovené úkoly sama zvládnout buď vůbec, nebo jen z části a i to pouze po určitou, značně omezenou dobu. Ostatně na tuto skutečnost pamatují i naše základní legislativní normy, zakotvující všeobecnou odpovědnost za obranu státu jako jednu ze základních povinností každého občana.

Pokud jde o předmnichovskou armádu, svědčí o její vysoké připravenosti rychlé zaujetí obrany státní hranice v noci z 30. dubna na 1. května 1938, které znemožnilo wehrmachtu vpadnout již tehdy na naše území. Obdobně tomu bylo také v září 1938. Armáda byla připravena plnit svůj úkol. Vedení státu pod tlakem západních mocností a z části také v důsledku bojové činnosti dobře vyzbrojených a organizovaných ordnerských hord, působících v příhraničním prostoru, bylo nuceno kapitulovat před mnohonásobně silnějším protivníkem a účinnou diverzí jeho stoupenců zejména v pohraničí.

Všestranné kvality naší předmnichovské armády však dokazuje skutečnost, že většina jejích vojáků z povolání, ale i ostatních příslušníků armády se v průběhu druhé světové války aktivně zapojila ať do domácího, tak i zahraničního odboje.

Po rozpadu Varšavské smlouvy a nabytí plné suverenity a samostatnosti stojí naše republika před úkolem **zajistit svým občanům život v míru a svou vlastní existenci**. I když nemáme konkrétního protivníka, vývoj ve světě i Evropě ukazuje, že s výjimkou členských států NATO není zatím zajištěna bezpečnost žádného ze států, které jsou mimo tento pakt. Nebezpečí globální války podstatně pokleslo.

Zmenšilo se rovněž nebezpečí použití jaderných zbraní. Obtížně zmapovatelná situace v jejich rozšiřování mezi další státy však tuto možnost dosud nevylučuje. Současně s ukončením bipolarity vyvstalo v Evropě **nebezpečí lokálních, případně regionálních válek**. Dokazují to války jak na území bývalé Jugoslávie, tak války mezi nástupnickými státy SSSR. I když ani tento druh válek zatím naší republice nehrozí, nelze je perspektivně s jistotou vyloučit.

S nerovnoměrným vývojem ve státech střední a východní Evropy je totiž spojena řada **bezpečnostních rizik**. Jak ukazuje současnost, jejich příčiny je třeba hledat především v rozdílech národnostních, politických, ekonomických, sociálních, náboženských, jazykových, kulturních, územních, uplatňování lidských práv apod. Mezi nejaktuálnější z nich patří především tendence k nacionalismu, které nelze navíc vyloučit ani v západní Evropě. Jeho podstatou je snaha uplatnit národní zájmy případně také na úkor někoho druhého. V tom právě je jejich největší nebezpečí a skrytá možnost vzniku války. Na druhé místo se zařadila rizika ekonomická. S ekonomickými riziky danými výkonností hospodářství jednotlivých států je spojena životní úroveň obyvatel a z ní vyplývající rizika sociální. Jejich projevem může být nekontrolovatelná migrace obyvatelstva do jiného státu. V důsledku toho pak mohou vznikat ekonomické potíže státu, kam migrace směřuje, růst kriminality a postupně i možnost vzniku války. Ke všem těmto možnostem je třeba navíc přiřadit nebezpečí mezinárodního terorismu a obchodu s drogami.

S existujícími, případně dalšími možnými riziky souvisí vnitřní nestabilita současných států, možnost změny v jejich vedení a tím jak vnitřní, tak zahraniční politiky.

Z uvedených eventualit ohrožení vyplývá, že jak v současnosti, tak v příštích letech se počet úkolů spjatých s bezpečností republiky a jejího obyvatelstva dále zvýší. Vedle přípravy obrany státu proti napadení protivníkem musí být armáda schopna řešit také úkoly vyplývající z možných rizik. Cílem přitom musí být zabránit včasnými a rozhodnými opatřeními ohrožení republiky, zejména jeho eskalaci ve válku. K úspěšnému splnění těchto požadavků musí kvalita armády dosahovat nejméně stejné úrovně a profesionality, jako je tomu v kterémkoli jiném oboru lidské činnosti. Je tomu tak tím spíše, že v případě války či státu jde o lidské životy, bytí a nebytí státu a také o jen těžce nahraditelné až zcela nenahraditelné ztráty ekonomické, kulturní, o devastaci lidské psychiky, přírody a případně další škody. Zkušenosti dokazují, že **válkou způsobené ztráty a škody vždy přesáhly částky věnované na armádu a její bojeschopnost**. Armáda byla v minulosti vždy nejdůležitějším a často také posledním faktorem, který zabránil válce nebo zajistil další existenci státu. Je proto nanejvýš aktuální a současně poučné, že podle statistických vyhodnocení lze v tomto století označit jen 4 roky za dobré, tzn. bez válek.

Všechny moderní demokratické státy proto v zájmu udržení míru vynakládají určitou část svých rozpočtů na **ozbrojené síly a jejich modernizaci**. Jsou si totiž vědomy toho, že je to v současné době i nejbližší budoucnosti nejlepší záruka jejich bezpečnosti, života v míru a tím také hospodářské prosperity.

Zkušenosti posledních let ukazují, že pro každý stát je ekonomicky únosné **vyčleňovat na budování armády jen určitou část svého národního důchodu**.

V případě, že tato částka přesáhne únosnou mez, nedostává se financí na jiné oblasti zajišťující stabilitu a funkčnost státu. Dochází k zaostávání jeho vývoje, zostřování napětí uvnitř státu a tím jeho labilitě. V závislosti na konkrétních možnostech státu mohou částky vynakládané na armádu nad únosnou mez po delší dobu způsobit zhroucení státu zevnitř bez zásahu vnějšího protivníka. Tak tomu bylo v nedávné době např. v Etiopii, ale také v bývalém SSSR. Na armádu bylo totiž v Sovětském svazu vynakládáno ať přímo nebo nepřímo až 35 % národního důchodu. V USA to bylo kolem 6 % a v dalších zemích NATO okolo 3 %. Podle stejných statistik ČSFR, Polsko a Maďarsko vyčleňovaly na armádu 5 %. Nový Zéland kolem 4 %. V současné době se všeobecně uvažuje o zásadním snížení rozpočtu. V USA to má být asi na 3,5 %, v ostatních státech NATO ze 3 až na 2 %. Je si ovšem třeba uvědomit, že jde o státy, jejichž armády jsou komplexně vyzbrojeny špičkovou bojovou technikou a jejich další modernizace je řízena komplexně a koordinovaně z jednoho centra, a proto je také nanejvýš úsporná.

Naproti tomu v zemích Varšavské smlouvy byla na základě zkušeností Sovětského svazu z druhé světové války **upřednostňována kvantita**. Výsledkem je soudobým podmínkám neodpovídající úroveň bojové techniky, nedostatky v možnostech jejího provozování a zastaralý, praxi druhé světové války odpovídající způsob vedení bojové činnosti. Bezpečnostní politika Varšavské smlouvy, včetně naší armády, byla v podstatě orientována na ovládnutí příhraničních prostorů na území protivníka a vytvoření tak podmínek pro zasazení hlavních sil Sovětské armády k zahájení útoku.

Je pochopitelné, že taková bezpečnostní politika neodpovídá ani současné mezinárodní situaci a ani našim zájmům a potřebám. Je ji proto třeba zásadně změnit a stanovit tomu odpovídající úkoly, které zajistí její realizaci.

BEZPEČNOSTNÍ POLITIKA NAŠÍ REPUBLIKY

Pod pojmem **bezpečnostní politika se v textu rozumí souhrn možností a činností** všech jak civilních, tak vojenských sil při zajišťování mírové existence státu a života jeho obyvatelstva proti jakékoli úhroze z vnějšku. Současně s tím, pokud se to nepodaří, je nezbytné včas vytvořit a v případě potřeby zajistit podmínky pro obranu samostatnosti a celistvosti státu ozbrojenou silou. V krajním případě alespoň vytvořit bojovou činností příhodné podmínky k obnovení samostatnosti a celistvosti státu s přispěním mezinárodních bezpečnostních struktur.

Z uvedené charakteristiky bezpečnostní politiky především vyplývá, že je **součástí politiky státu**. Ve své podstatě má **bezpečnostní politika dvě fáze a do obou se promítá multidisciplinárnost jak vnitřní, tak mezinárodní situace**.

Fázemi jsou **předcházení ozbrojenému konfliktu a vedení ozbrojeného konfliktu**. V obou fázích je třeba řešit problematiku jak konfliktu z krizí, tak obranu státu proti napadení potenciálním protivníkem. Základem pro armádu musí být příprava proti horší variantě, a tou je obrana proti napadení.

Multidisciplinárnost bezpečnostní politiky je dána tím, že obrana státu není

záležitostí pouze armády. Patří do ní také další oblasti lidské činnosti, zejména zahraniční politika státu, jeho průmysl, zemědělsko-průmyslový komplex, infrastruktura, doprava, spoje, finance a další. Každá z těchto oblastí se na základě cílů stanovených Radou obrany státu musí určitým procentem své celkové aktivity **podílet jak na přípravě, tak případném uskutečnění variant zajištění bezpečnosti státu** a tím také bezpečnosti své. Je žádoucí, aby vyčleněné procento co nejtěsněji souviselo s běžnou činností své oblasti.

Vzhledem ke stanoveným cílům a poslání armády jako hlavního garanta a vykonavatele úkolů komplexní obrany republiky je třeba **přihlížet k jejím objektivizovaným potřebám a požadavkům**, umožňujícím dosažení vytyčených cílů. V případě ekonomické neprůchodnosti těchto požadavků je třeba cíle a úkoly k jejich dosažení korigovat podle konkrétní situace a ekonomických možností. Z hlediska funkčnosti systému obrany je nutné zachovávat mezi jednotlivými oblastmi a jejich činnostmi pro obranu odpovídající vzájemný kvalitativní a kvantitativní poměr. V případě procentuálního poklesu některého z požadovaných opatření pod určitou mez se může stát celý systém obrany nefunkčním. Stanovení vzájemného optimálního poměru opatření jednotlivých oblastí se musí stát jedním **ze základních úkolů zkoumání vědecké fronty jak armád, tak příslušných resortů.**

Přestože věda se jeví jako nejeekonomičtější a také nejefektivnější prostředek budování a rozvoje naší armády, zůstává zcela ve stínu požadovaných rychlých (pokud možno ještě včera) řešení. Nejčastěji používanou "vědeckou" metodou za dané reality jsou zbožná přání a intuice, využívající více či méně dosavadních, soudobým podmínkám často neodpovídajících, zkušeností. Výsledkem, jak jsme často svědky, jsou narůstající finanční ztráty vyvolané potřebou různých změn. V souvislosti s tím je vhodné si připomenout slova Leonarda da Vinci: "Ti, kteří se zabývají prací bez vědění, jsou jako námořníci stoupající na loď bez kormidla a bez kompasu, kteří nikdy neví s jistotou, kam plují." Historie tato slova již nesčetněkrát potvrdila.

V souvislosti s uplatňováním vědy v armádě při zajišťování obrany republiky je třeba zdůraznit zejména cílenost jejího zaměření k dosažení maximálních ekonomických úspor a současně efektu. Jeho podstata spočívá v tom, že je nutné rozvíjet především **teorii vojenského umění** jako jediný obor, kterým se kromě armády nikdo jiný nezabývá. Prvořadým úkolem přitom je najít optimální způsob využití nynější bojové techniky a současně vytyčit požadavky na vývoj té bojové techniky, která je nezbytná k účinnému vedení bojové činnosti s protivníkem vzhledem k parametrům jeho bojové techniky a z toho vyplývajících možných způsobů zahájení a vedení agrese.

V soudobých podmínkách a v nejbližších letech to bude vzhledem k našim ekonomickým podmínkám nejlevnější, a proto pravděpodobně také hlavní způsob rozvoje možností naší armády.

Realizace tohoto požadavku ovšem předpokládá plnou podporu **bádání především v oblasti vojenské vědy a tomu také odpovídající personální zabezpečení.** Jestliže vědecká práce patří v každém oboru k vrcholu jeho aktivit,

nemůže tomu být ve vojenské vědě jinak. V minulých letech vzhledem ke koaliční teorii mnoho volného prostoru pro opravdový rozvoj vojenské vědy v našich podmínkách nezůstalo. Zřejmě proto nějakou dobu také potrvá, než budeme mít dostatek k tomu fundovaných pracovníků.

Vědeckou práci nelze v žádném případě považovat za jakýsi druh zlepšovateľského hnutí. Jejím posláním je na základě systémové analýzy a s využitím vědeckých metod stanovit objektivní cíle, jichž je třeba dosáhnout, a jakými kroky je uskutečnit. Interval jednotlivých kroků lze podle konkrétní situace a podmínek, včetně ekonomických, prodlužovat či zkracovat. Jestliže nenastane zásadní změna vstupů, z nichž se při řešení jakéhokoli vědeckého úkolu vycházelo, nelze žádný z vytyčených kroků obejít. Pokud k tomu dojde, končí to po určité době zpravidla návratem k původně stanovenému postupu za cenu ztráty času a vynaložených nákladů.

Teorie obrany republiky musí vycházet zejména z analýzy mezinárodní situace, z vlivu soudobé, ale také perspektivní bojové techniky, na možnosti zahájení a vedení agrese proti naší republice a vlastních možnostech, včetně velikosti území.

VÝCHOZÍ MEZINÁRODNÍ PODMÍNKY PRO OBRANU REPUBLIKY

I když možnost ozbrojených konfliktů v Evropě značně poklesla, při politické a ekonomické nestabilitě a rostoucímu nacionalismu, zejména ve střední a východní Evropě, dosud nezmizelo nebezpečí jejich vzniku. Jak ukazují současné poznatky, zatím ani ve světě a ani v Evropě neexistuje s výjimkou NATO funkční bezpečnostní systém. Jak vyplývá z projevů vedoucích představitelů NATO, o rozšiřování své členské základny neuvažují. Chce se tím zabránit novému rozdělení Evropy, tomu, aby to nebylo chápáno jako posunutí "železné opony" dále na východ. Při respektování principu jednomyslnosti při přijímání rozhodnutí a zatím neexistující politické a ekonomické stabilitě středo- a východoevropských států, by případné přijetí některých států fungování NATO jen ztížilo. Vzhledem k zásadní odlišnosti a nekompatibilitě bojové a ostatní techniky členů NATO se státy mimo tento pakt nepovažují z vojenského hlediska přijímání za vhodné. Přitom jsou ochotni těmto zemím pomáhat především přípravou kádrů a také jinak. Perspektivně uvažují, že postupným celoevropským propojením, především politickým a ekonomickým, se vytvoří také podmínky pro integritu vojenskou. Významnou úlohu při tom může mít KBSE a jiné celoevropské politické, ekonomické a vojenské organizace.

Jak vyplývá z jednání kolem Maastrichtských dohod, nelze ani tento způsob integrace považovat za snadný a bezkonfliktní. Ukazuje se, že ukončením bipolarity a tím ztráty nepřítelů dochází k řešení různých zejména politických, ekonomických, ale také národnostních problémů v západních státech samých a mezi nimi.

Vznik fungujícího celoevropského bezpečnostního systému není proto krátkodobou záležitostí. I když základní kroky k jeho vybudování již byly vykonány, k jeho akceschopnosti je především zapotřebí:

- vypracovat a schválit konkrétní pravidla hry,

- vypracovat a schválit systém sankcí za jejich nedodržování a způsob jejich realizace,

- vypracovat a schválit účinný systém kontroly dodržování přijatých pravidel,

- vypracovat funkční donucovací systém - ozbrojenou sílu pro bezprostřední prosazování sankcí.

Každé z těchto opatření vyžaduje množství práce i jednání a tím ne měsíce, ale roky do doby, než bude možné hovořit o akceschopném kolektivním bezpečnostním orgánu.

I při jeho existenci však není jistota, že jeho zásah na obranu některého z členských států **přijde včas a s potřebnou silou**. Je pravděpodobné, že k rozhodnutí o opatřeních, která bude třeba provést k zabránění či dokonce již odražení konfliktu, včetně případného nasazení bezpečnostních sil, se musí sejít vedení členských států, včetně napadeného i agresora. Jednání jistě nebude snadné. V jeho průběhu může dojít k podpurným, ale také protestním akcím proti připravovaným opatřením v parlamentech či dokonce v ulicích jednotlivých členských zemí. I v případě, že vše půjde hladce, si určitou dobu vyžádá zplánování odsouhlasených opatření, jejich příprava a také uskutečnění. O tom, že je to úkol nesnadný a časově náročný, se můžeme přesvědčovat denně z jednání OSN i KBSE a realizace jejich rozhodnutí v praxi. V žádném případě **nejde o dny, ale spíše o týdny**. V případě použití ozbrojených sil to bude pravděpodobně ještě delší.

Jak je jen z orientační analýzy možností zásahu kolektivního bezpečnostního systému zřejmé, bude jeho zásah i vybudování vyžadovat čas. Při rozloze naší republiky je třeba na činnost protivníka reagovat bezprostředně. Toho lze dosáhnout jen vlastními silami. **Těžiště je proto třeba zejména na začátku hledat ve vnitrostátních opatřeních, ve vybudování komplexního, plně funkčního systému obrany.**

Komplexní systém obrany státu musí tvořit především jeho zahraniční, vojenská i ekonomická a sociální politika. Velký význam v jejich opatřeních budou mít zejména všestranné mezinárodní smlouvy všeho druhu, vypracování vojenské doktríny, úroveň a rozložení ekonomiky na území státu a její možnosti včetně rozvoje, kvalita infrastruktury, konsolidovaná vnitrostátní situace, v zásadě politická jednota obyvatelstva, jeho podpora vedení státu, vůle a připravenost bránit suverenitu a integritu státu, technická úroveň, kvalita a možná (mobilizačním rozvinutím) kvantita armády, její výzbroj a připravenost k zabezpečení a vedení strategické obranné operace jako krajního opatření.

Konkrétní obsah jednotlivých opatření musí odpovídat **nejen soudobé situaci, ale brát v úvahu také její pravděpodobný vývoj**. Pokud tomu tak není, patří takto organizovaný systém obrany minulosti. Jeho akceschopnost se stává problematickou. Právě v tom je nezastupitelná úloha vojenské vědy. Musí všechny tendence nejen včas zaznamenávat, ale vyvozovat z nich potřebné závěry pro stanovení zásad přípravy velitelského sboru a vojsk k efektivní obraně státu. Při jejich stanovování je třeba vyjít z možného způsobu zahájení a vedení agrese potencionálním protivníkem. Historie učí, že rozhodující a určující vliv na to má bojová technika.

MOŽNOST ZAHÁJENÍ A VEDENÍ AGRESE PROTI NAŠÍ REPUBLICE

I když v současné době nemáme konkrétního protivníka a nehrozí nám bezprostředně napadení, zvýšilo se nebezpečí vzniku různých krizí. Jejich možný vývoj bude vyžadovat včasnou reakci s cílem likvidovat je hned v zárodku a nedopustit jejich rozšíření. K tomu je třeba mít bojeschopnou armádu, tzn. takovou, která potencionálního protivníka od napadení odvrátí a pokud se to nepodaří, schopnou za aktivní podpory obyvatelstva a hospodářství státu ubránit suverenitu a celistvost republiky.

Neexistence skutečného protivníka zvyšuje požadavky na široké teoretické znalosti a kvalitu přípravy velitelského sboru naší armády. Je to dáno tím, že teprve při ohrožení státu konkrétním protivníkem bude možné připravovat a plánovat odpovídající operace k obraně státu, potřebné informace o protivníkovi budou získávány postupně v průběhu narůstání krizové situace a zejména po napadení protivníkem. Doba narůstání úhrozy republiky může být v závislosti na možnostech protivníka různá a stejně tak způsob zahájení a vedení jeho útoku. Je proto pochopitelné, že umění velitelů a štábů aplikovat znalost zásad vojenského umění na konkrétní podmínky a tyto dokonale využít bude při soudobých a ještě více perspektivních možnostech armád rozhodující.

Při přípravě k odvrácení potencionálního protivníka od napadení a k jeho odrážení **strategickou obrannou operací** je třeba vycházet z možností vedení útoku protivníkem s uplatněním vědeckotechnických poznatků. Jejich využití se promítlo do všech oblastí lidské společnosti a vyvolalo tomu odpovídající změny v jejich činnosti. K nejvýznamnějším všeobecným iniciátorům změn patří **elektronika**. Její využívání v armádách spolu s mohutnou ničivou silou soudobých prostředků a vysokou motorizací vojsk vytvořilo předpoklady pro zásadní změny v teorii zahajování a vedení činností.

K základním parametrům prostředků, jimiž jsou soudobé armády vybaveny, patří zejména jejich: - z hlediska rozlohy naší republiky prakticky neomezený dosah, - velká přesnost prostředků ničení ještě dále zvyšována municí se samonaváděcím zařízením až na přesnost bodovou, - vysoká mobilita vojsk, - celoplošně až několikanásobně různými prostředky zajišťovaná zpravodajská a průzkumná činnost, - schopnost vyhodnocovat získané informace v relativně krátkém až v reálném čase a plná možnost využití počítačů pro modelování bojové činnosti a dosahování tak maximální objektivizace a realnosti rozhodování.

Průvodními jevy uplatnění parametrů soudobé bojové a ostatní techniky jsou především možnost provádět údery silami a prostředky do značné, případně celé hloubky sestavy protivníka na vybrané, z hlediska vedení války rozhodující objekty jak vojenského, tak hospodářského významu a řídicí, hospodářská a politická centra. Údery mohou být prováděny současně nebo postupně na cíle v různých částech celého zájmového prostoru s vysokou přesností. To umožňuje, aby cíle, které byly ničeny plošně soustředěním množství prostředků ničení, byly buď ničeny nebo na potřebnou dobu vyřazovány jedním nebo dvěma údery speciální munice.

Nejvhodnějšími prostředky ničení jsou letectvo, raketové vojsko a také vzdušné výsadky, diverzní skupiny i jednotlivci a pozemní jednotky se speciálními úkoly. Výhoda letectva je v tom, že je schopno si stanovený cíl samo vyhledat (nebo jeho

polohu upřesnit), zničit či vyřadit, výsledky úderu vyhodnotit a na základě toho úder podle potřeby opakovat. Jeho nevýhodou je, že při letu k cíli je vystaveno působení protiletadlových prostředků protivníka.

Lze předpokládat, že napadení zahájí protivník leteckými a raketovými údery s časovým předstihem před úderem pozemními vojsky. K využití leteckých a raketových úderů nebo také k plnění samostatných úkolů může protivník zasadit vzdušné výsadky a diverzní skupiny. Některé úkoly související s narušováním hospodářství a řízení státu diverzními skupinami i jednotlivci mohou zahájení agrese dokonce předcházet. Všechny plněné úkoly budou vycházet z jednoho zámyslu. Jeho prvořadým cílem může být otevření prakticky druhé fronty různé bojové intenzity a zaměření v kterékoli části území republiky a v různou dobu narušit či dokonce rozvrátit její hospodářství, systémy řízení státu i vojsk a přivést republiku ke kolapsu dříve, než toho lze dosáhnout pozemními silami, probíjejícími se přes státní hranice.

Jsem si vědom určité nadsázky této varianty, ale již soudobé možnosti bojové a ostatní techniky používané armádou k tomu vytvářejí předpoklady. V souvislosti s pokračujícím uplatňováním nových vědeckotechnických poznatků také v armádě lze perspektivně počítat ještě s dalším zvýšením těchto předpokladů. Dokazují to ostatně také trendy ve všech soudobých armádách. Jejich podstatou je nahradit masovost armád špičkovou technikou. Bylo by totiž podle mého názoru mylné se domnívat, že armáda jako součást společnosti bude stát mimo zavádění vědeckotechnických poznatků do praxe a stane se ve srovnání s ostatními oblastmi společnosti jakýmsi skanzenem. V takovém případě by se stala nefunkční, její úloha by byla zpochybněna a výdaje na ni mrháním.

Protože účinnější prostředky jsou u vyšších stupňů velení všech moderních armád, budou jejich údery také rozhodující při napadení naší republiky potenciálním protivníkem. Umožňuje jim to rovněž jejich přístup k získávání k tomu potřebných informací. S vybavením těchto stupňů všestrannějšími, výkonnějšími a kvalitnějšími zpravodajskými i průzkumnými silami a prostředky poroste důležitost toku informací shora dolů. O to bude obtížnější získávání zpráv protivníkem mařit.

Možnost plnit rozhodující úkoly ničení přímo vlastními prostředky hlavním velením, případně operačními celky, mění úlohu pozemních vojsk útočníka. Jejich úkolem zejména na začátku útoku bude rychlým pronikáním taktických celků na samostatných směrech především využít úderů nadřazených stupňů a mezer v sestavě bránících se vojsk. Tím pokračovat v ničení jejich údery již narušeného systému velení, zejména zámyslu, rozdrobením jejich sestavy a zaváděním se do boje sil s největším bojovým potencionálem. Zasazením taktických druhých sledů vytvořit podmínky pro rychlý postup do hloubky území republiky k ovládnutí stanovených prostorů, čar a objektů, zajišťujících dosažení cílů agrese. Jejich usku-tečnění postupnými operacemi na způsob druhé světové války ztrácí, podle mého názoru, zejména v podmínkách prostorových rozměrů naší republiky, na významu a reálnosti a patří minulosti.

Vysoká mobilita vojsk je dána nejen jejich motorizací a mechanizací, ale také jejich přepravou vzduchem. Význam motorizace a mechanizace vojsk je v tom, že jim umožňuje v krátkém čase soustředit síly a prostředky v zájmovém prostoru a po

splnění úkolu je opět rozptýlit. Rychlým soustředěním sil a prostředků využívajících palebných úderů mohou vojska překvapivě získávat převahu nad protivníkem, zvyšuje se intenzita, úpornost a rozhodnost bojové činnosti. Bude docházet k rychlému střídání druhů bojových činností, zejména na taktických stupních vzroste epizodičnost bojů. Z obránce se může stát útočník a z útočníka obránce. Rozdíl mezi útočníkem a obranou se bude snižovat. Budou vznikat podmínky pro činnost na směrech a pro promíchávání sestav bojujících vojsk obou protivníků. Souvislé fronty, jak je známe z první a druhé světové války, patří zejména v našich geografických podmínkách již nyní minulosti. Bojová činnost bude probíhat převážně podél komunikací a bude vyúsťovat v boj o města.

V souvislosti s parametry soudobé a tím spíše perspektivní bojové a další techniky nelze nechat bez povšimnutí **možnost překvapení**. Snaha po jeho dosažení patří k základní abecedě všech dob. Historie to dokumentuje řadou příkladů. Za všechny stojí za to alespoň jmenovat Hanibalův, pro Římany překvapivý přechod Pyrenejí a Alp za 2. punské války (218 až 201 př. Kr.), nenadálý útok Japonska na přístav Pearl Harbour 7. 12. 1941, kterým byla zničena podstatná část amerického válečného loďstva, a konečně také v roce 1990 překvapivé obsazení Kuvajtu Irákem. Význam překvapení a jeho dopady s dosahem a účinkem prostředků ničení a mobilitou vojsk neklesají, ale naopak vzrůstají. Přitom se především uvažuje o překvapení v prostoru a čase. Dokazuje to názorně také zahájení spojeneckých vojsk k osvobození Kuvajtu v roce 1991. Nemusí však jít o takový druh překvapení.

KONCEPCE OBRANY REPUBLIKY

V současné době zaměření a úroveň **teorie našeho vojenského umění neodrážejí soudobé a tím méně perspektivní možnosti bojové a ostatní techniky**, využívané moderními armádami. Naše řády a předpisy v podstatě konzervují s dílčími vylepšeními poznatky z druhé světové války. Nové názory se objevují řídce a jejich formulace a obsah jsou velmi opatrnické.

Je to dáno především:

- přeceňováním a tím také přežíváním poznatků z druhé světové války, s tehdejší a později také koaliční územní rozlohou a jejími cíli,
- nedostatečně hlubokým prováděním analýz vlivu nové bojové a ostatní techniky moderních armád na vedení bojové činnosti,
- omezeným prostorem pro tvůrčí teoretickou práci a iniciativu v naší armádě,
- podceňováním vědecké práce a významu teorie pro přípravu zejména velitelů a štábů, ale také vojsk,
- nedostatkem péče o výběr a vhodné typy vědeckých pracovníků, jejich soustavný růst, malým zájmem o jejich práci a s neodpovídajícím oceněním,
- nepostačující pozorností kompetentních orgánů výsledkům vědecké práce a novým myšlenkám někdy dokonce až jejich přehlížením,
- přetrvávající bázlivosti velitelského sboru prosazovat nové myšlenky.

Vzhledem k významu obrany pro zajištění mírového života naší republiky, její samostatnosti a celistvosti musí být **její příprava a organizace v popředí zájmu našeho velitelského sboru a zvláště vědeckých pracovníků**. Protože bojová

činnost je střetnutím dvou protivníků, musí se při formulování cílů, úkolů a způsobu technologie jejich plnění vycházet z možností protivníka a vlastních. Zásadou přitom musí být připravit se na nejhorší variantu. Stanovené úkoly a způsoby jejich plnění jsou prakticky nejdůležitějším vstupním podkladem pro určení složení armády a jejích struktur. Jen tak lze zajistit efektivnost budování armády a tím také obrany republiky, bude-li to nutné.

Prvořadým úkolem státu jako celku a armády zvlášť musí být odvrátit potenciálního protivníka od napadení republiky, protože cílem každé agrese je zisk, lze odvrátit napadení republiky jen tehdy, jestliže protivník dospěje k závěru, že ztráty způsobené agresí by převýšily jeho případný zisk. Přesvědčit jej o tom musí zvážení možných důsledků napadení v rámci mezinárodním, naše mezinárodní smlouvy o všestranné spolupráci a pomoci včetně vojenské s ostatními, zejména sousedními státy, či úroveň připravenosti a odhodlání naší armády, ekonomiky i obyvatelstva bránit republiku. Pozornost je třeba především věnovat vypracování teorie přípravy a vedení obrany. Na kvalitě teorie a jejím zvládnutí velitelským sborem a vojsky závisí kvalita připravenosti a schopnosti armády plnit stanovené úkoly.

Při koncipování teorie obrany republiky **je třeba brát v úvahu zejména, že:**

- potencionální protivník bude usilovat o zahájení agrese s překvapením alespoň v prostoru a čase,

- obrana bude probíhat jen na vlastním, rozlohou omezeném území,

- agresor se bude snažit dosáhnout rozhodujících úspěchů a cílů agrese dříve, než mohou zasáhnout mezinárodní instituce, s cílem postavit tak světovou veřejnost v podstatě před hotovou věc,

- účinný zásah mezinárodních sil proti agresorovi si vyžádá určitý čas,

- iniciativa a převaha budou hlavně na začátku agrese plně na straně protivníka především v době, prostoru a způsobu zahájení napadení republiky,

- dosah soudobých prostředků ničení (letectva a raket) umožňuje od začátku agrese působit na kteroukoli část území republiky jak současně, tak v různou dobu,

- údery letectva a raket protivníka budou využívat, ale také samostatně působit jeho vzdušné výsadky, diverzní skupiny i jednotlivci s cílem otevřít druhou frontu kdekoli v hloubce území republiky, a to jak současně, tak v různou dobu a ničit vybrané důležité objekty na celém území státu,

- od počátku agrese bude protivník zaměřovat značné úsilí na dezorganizaci řízení státu, jeho ekonomiku a armádu,

- protivník bude využívat velké ničivé síly a pohyblivosti vojsk k rychlému a překvapivému měnění prostorů a směrů hlavního úsilí, měnění poměru sil v prostoru, intenzity a druhů bojové činnosti,

- pronikání pozemních vojsk protivníka na samostatných směrech spolu s činností jeho vzdušných výsadků a diverzních skupin budou vytvářet v podstatě samostatná ohniska bojové činnosti v různých částech území republiky jak současně, tak v různou dobu,

- účinky soudobých prostředků ničení a vysoká mobilita vojsk umožní protivníkovi rychlé přenášení úsilí bojové činnosti z jednoho směru na druhý,

- jsou odsouhlasené počty naší armády a vybrané bojové techniky,

- každá obrana musí být aktivní.

Z uvedených vstupů, které je třeba při zajišťování samostatnosti a celistvosti republiky respektovat jednoznačně, vyplývá prvořadost **vypracování jim odpovídající technologie obrany státu**, její přípravy a vedení. Při plnění tohoto úkolu musí být pozornost zaměřena zejména na:

▲ vypracování našim podmínkám odpovídající technologie obrany republiky s důrazem na:

- maření leteckých a raketových úderů protivníka a jejich snížení na minimum,
- ničení vzdušných výsadků a diverzních skupin protivníka dříve, než se stačí zorganizovat k plnění jim stanovených úkolů nebo je dokonce splnit,
- vedení urputné činnosti s pronikajícími pozemními silami protivníka hned od státní hranice,
- zajištění možnosti manévru silami a prostředky k aktivnímu vedení obrany republiky,
- účinné všestranné zabezpečení vojsk vším potřebným k vedení obrany a z toho vyplývajících úkolů,
- pružné, pevné, nepřetržité a jednotné velení v souladu se stupněm odpovědnosti za dané teritorium;

▲ zplánování a v maximálně možné míře již v míru také uskutečňování opatření, vytvářejících předpoklady pro organizovanou efektivní obranu republiky podle jednoho zámyslu,

▲ zabezpečení dostatku včasných a kvalifikovaných informací.

V soudobých podmínkách jsou nejničivějšími prostředky letectvo a rakety. Je proto reálný předpoklad, že protivník jimi zahájí agresí. Podmínkou jejich efektivního nasazení však je dostatek informací zejména o cílech, jejich správné řízení a navedení. Průzkumné a prováděcí prostředky tak spolu s místy velení, letectvem a raketami vytvářejí systém ničení strategického, případně operačního charakteru. Jejich společným jmenovatelem je využívání **elektroniky**. Na její prvořadé vyřazení je proto třeba se zaměřit již se zahájením války. Vzhledem k různým prostorům rozmístění a působení jednotlivých prostředků těchto systémů se budou proto na boji s nimi podílet všechny současné druhy vojsk s přihlédnutím k jejich dosahu a možnostem.

Hlavními prostředky ničení letectva a raket protivníka ve vzduchu bude integrovaný systém PVO. Letectvo a rakety protivníka na zemi mohou ničit vedle letectva také vzdušné výsadky a zejména vysoce pohyblivé speciální skupiny pozemního vojska, které pronikly přes nesouvislou čáru dotyku. Zejména při nedostatku ve srovnání s nimi nákladného a také vysoce zranitelného letectva může jejich význam růst.

Pro zajištění dostatku včasných a kvalifikovaných informací je třeba včas organizovat a připravit **zpravodajské a průzkumné orgány** s cílem odhalit přípravu protivníka k napadení republiky, rozkrytí jeho zámyslu v krátké době po zahájení a poskytovat podklady pro rozhodování velitelů, štábů a řízení vojsk v průběhu vedení obrany. Získávání informací je třeba organizovat tak, aby pokrývalo celý zájmový prostor jednotlivých, zejména samostatně bojujících celků.

Možnosti letectva, raket, vzdušných výsadků, diverzních a speciálně připravených skupin umožňují působit prakticky na jakoukoli část území republiky jak

v začátku, tak v průběhu vedení bojové činnosti. vytvářejí se tím podmínky pro **setření rozdílu mezi frontou a zápolím**. Obranu je proto třeba připravit a organizovat po celém území státu již v míru. Její aktivizace a realizace bude záviset na konkrétní činnosti protivníka. V různých částech území se bude lišit intenzitou a také dobou vedení bojové činnosti.

Při předpokládaných limitech mírových početních stavů naší armády a jejím případném dalším snižování nebude tzv. polní vojsko ani v mobilizačním rozvinutí schopno zabezpečit obranu republiky všude samo. Při jeho zasazení do bojů hned na státní hranici je třeba zvážit jeho **vhodnost a účelnost**. Jsou pro to dva **důvody**. Prvním z nich je, že zámysl protivníka může být znám nejdříve za 6 až 8 hodin po zahájení, případně až druhý den. Předčasné nasazení nejlépe vycvičených a vyzbrojených sil do boje není vhodné. Znemožňuje nebo alespoň ztěžuje jejich přeskupení na nový směr či do nového prostoru. Vojska je třeba vystřídat, soustředit, dát jim úkol, zplánovat jej, přemístit vojska do nového prostoru bojové činnosti a zasadit. **To vše vyžaduje čas**. K jejich zasazení tak může dojít pozdě. Stejně platí také u vojsk přesunovaných ze vzdálených prostorů. Navíc je problematické přesunout je odněkud, kde budou za pár hodin zapotřebí.

Druhým důvodem je, že bojová činnost na vlastním území umožňuje zejména:

- vybudovat včas a ve variantách v podstatě optimální systém obrany s možností využití připravených variant podle konkrétní situace,
- optimalizovat vyzbrojení a organizační struktury v souladu s plánovanými úkoly obrany a variantami jejich plnění,
- připravit maximálně efektivní systém palběného ničení,
- využít obranných a ochranných vlastností terénu k ochraně vojsk a prostředků,
- vybudovat včas odpovídající systém velení, včetně spojovací soustavy,
- organizovat střežení vybraných důležitých objektů,
- organizovat všestranné, maximálně integrované zabezpečení, využívající místních zdrojů a podmínek; podmínky k tomu vytvořit již v míru pomocí smluv s příslušnými subjekty a odpovídajícími legislativními opatřeními a normami.

Z toho, co bylo řečeno, jednoznačně vyplývá potřeba připravit, organizovat a také procvičit obranu republiky celoplošně a na celém území principu a ve variantách odpovídajících možnému vývoji situace v daném prostoru.

Možnost maximálně uplatnit všechny uvedené zásady má vojsko územní obrany. Dokonale zná prostor své předpokládané činnosti a může se na ni dokonale připravit. Navíc skutečnost, že brání svou rodinu a kraj násobí jeho sílu. Obrana stanoveného prostoru tak bude efektivnější než při plnění stejného úkolu polním vojskem. Úměrně úkolům musí být vojsko územní obrany také vyzbrojeno i částí limitované bojové techniky. Vzhledem k tomu, že jednotlivé části tohoto vojska jsou vázány na určitý prostor, může se jejich organizační struktura i výzbroj lišit. Vždy však jim musí být zachována možnost manévru.

Kromě sil určených k obraně stanoveného prostoru je třeba mít strážní jednotky ke střežení důležitých objektů a jejich obraně proti vzdušným výsadbám a diverzním skupinám protivníka.

Vzhledem k tomu, že jde o druh pozemního vojska vytvářeného mobilizačním způsobem, bude nutné již v míru vypracovat systém jeho přípravy k plnění konkrétních obranných i zabezpečovacích úkolů a ty také již v míru procvičovat. Přitom hodnotu rozvíjených sil a tím průběh jejich mobilizování bude účelné volit podle konkrétní situace v regionu. V souladu s tím může být rozvíjení vojska územní obrany prováděno po etapách s možností maximálního využití jeho příslušníků také pro zabezpečování hospodářského chodu státu. Vojenská doplňovací velitelství všech stupňů musí být schopna síly vojska územní obrany nejen mobilizačně rozvinout, ale také již v míru je k plnění úkolu připravovat a za bojové připravenosti jim velet. Tomu musí odpovídat i jejich mírová organizační struktura.

K plnění nepředvídatelných a speciálních úkolů, zejména k plnění úkolů v hloubce sestavy protivníka, k rychlému přehrazení směrů postupu pronikajícího protivníka, ke zvýšení hodnoty vojsk na určitém směru nebo v určitém prostoru bude účelné mít v rámci hlavního velení vysoce pohyblivé a dobře vyzbrojené síly. Při krizových situacích mohou být tyto síly použity v součinnosti s ministerstvem vnitra nebo také samostatně k zvládnutí krizových situací. Současně budou určeny k plnění uzavřených závazků v rámci mezinárodních bezpečnostních sil.

Aktivitu obrany lze uvažovat ve dvou rovinách. Na taktických stupních do útvaru v to se bude projevovat především jako **pružnost obrany**. Její podstatou bude využitím palby, manévru, obranných a ochranných vlastností terénu ve stanoveném prostoru působit protivníkovi ztráty, vázat jako síly, vnucovat mu svou vůli a současně chránit vlastní síly a prostředky. K zajištění pružnosti obrany se jeví vhodné vyčlenit část limitované bojové techniky do vojska územní obrany.

Vlastní aktivita se projevuje prováděním **protiztečí a protiúderů**, k nimž musí velitelé od svazku výše mít síly vyzbrojené takovou bojovou technikou, aby protizteč či protiúder byly úspěšné. Pro tyto úkoly se jeví nejvhodnější používat především vyčleněné části polního vojska.

Při **organizaci všestranného zabezpečení vzrůstá význam využití místních zdrojů**. Při bojové činnosti na vlastním území je třeba tyto zdroje včas zmapovat a rovněž připravit.

Vysoce aktuální se stává **maximální integrace zabezpečení** v daném regionu. Jiný způsob se jeví nejen jako neekonomický a neefektivní, ale z hlediska zajištění organizovanosti života za války až škodlivý a jen těžko zvládnutelný. Význam regionálních orgánů, především vojenských velitelství tím nesporně vzroste. Lze předpokládat, že vedle plnění úkolů při obraně regionu proti výsadbám, diverzním skupinám a také proti pozemním silám protivníka budou muset také zajistit všestranné zabezpečení vojsk, jejich přesuny a celkovou organizovanost života na jim vymezené části teritoria státu.

Zvláštní pozornost zasluhuje **organizace velení**. Možnost současného či postupného vzniku různě velkých ohnisek bojové činnosti kdekoli na území republiky, prudké změny situace, přenášení úsilí protivníka vyžadují, aby po centrálním

plánování koncepce obrany došlo k jejímu postupnému rozplánování podle relativně samostatných terénních celků (okresy?) vždy s jedním plně odpovědným velitelem za stanovený prostor obrany. Zabezpečení každého z těchto terénních a současně organizačních celků připravit tak, aby byl pro plnění svých úkolů v podstatě samostatný.

Prostory obrany jednotlivých organizačních celků vojska územní obrany je třeba volit tak, aby přehrazovaly možné směry útoku protivníka. Současně v rámci vyššího organizačního celku musí vytvářet podmínky pro narůstání úsilí obrany do hloubky.

Trvalé řízení obrany z centra při předpokládaném dynamickém vývoji situace obrany republiky, stejně jako případná existence dvou velitelů s úkoly v podstatě shodnými, mohou působit problémy.

Jak vyplývá z této stručné charakteristiky řešení obrany republiky, jeví se vhodné v podstatě následující složení armády:

- pozemní vojsko: polní vojsko, vojsko územní obrany, síly rychlého nasazení,
- letectvo a integrovaný systém PVO,
- týlové technické a zdravotnické zabezpečení.

Skončení epochy bipolarity přineslo zásadní politické a ekonomické změny ve státech střední a východní Evropy. Ve vojenské oblasti byly státy postaveny před úkol zajistit svoji samostatnost a celistvost. Při neexistenci funkčního celoevropského bezpečnostního systému a také v případě jeho funkčnosti musí státy plnit tento úkol především vlastními silami. To se týká také naší republiky.

Uplatnění současných vědeckotechnických poznatků ve výzbroji soudobých armád, jejich dosah a účinnost umožňují současně působit na kteroukoli část území republiky. Ukazuje se, že nelze nadále uvažovat v parametrech zkušeností z druhé světové války nebo koaliční vojenské doktríny. Je třeba především na základě hlubokých analýz možnosti protivníka i vlastních a s přihlédnutím k vojensko-geografickým podmínkám republiky vypracovat teorii její efektivní obrany. Některé myšlenky jejího řešení jsou nastíněny v tomto příspěvku.